

บทสรุป

ในทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับพระเครื่อง และพระบูชา หรือที่เราเรียกพระพิมพ์ในสมัยโบราณนั้น ต่างก็ยอมรับกันว่า การสร้างพระเครื่องในสมัยก่อนมีความแตกต่างกับการสร้างพระเครื่องในสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะอาจารย์ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา ได้อธิบายไว้ว่า “มีข้อที่น่าสังเกต คือ การสร้างพระเครื่องสมัยโบราณหรือสมัยก่อน ส่วนใหญ่เป็นพระบรรจุกรุแทบทั้งสิ้น เพราะคนไทยในสมัยก่อนไม่นิยมเก็บพระไว้ในบ้าน พระที่สร้างขึ้นอาจจะมียัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการบำรุงขวัญทหารในเวลาดึกสงคราม แต่เมื่อเสร็จศึกสงครามแล้ว ก็เอากลับคืนไปไว้ที่วัด เวลาผ่านไปช้านานบ้านเมืองว่างศึกสงครามจำเป็นที่จะต้องใช้พระเครื่องก็หมดไป ทางวัดจึงรวบรวมเก็บบรรจุกรุเพื่อรักษาไว้เป็นสมบัติของพุทธศาสนาต่อไป พระเครื่องสมัยโบราณเป็นพระที่อาจารย์ต่าง ๆ สร้างขึ้นเพื่อแจกจ่ายแก่คนทั้งหลายโดยไม่คิดมูลค่า เป็นของที่ให้เปล่าด้วยเจตนารมณ์อันดี พระเครื่องนั้นจึงไม่มีราคา เพราะไม่มีการซื้อขายกัน¹ ซึ่งก็อาจกล่าวได้ว่า การสร้างพระแล้วบรรจุกรุนั้นก็มียัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดอายุพระศาสนาเป็นสำคัญ แต่ต่อมาก็ได้มีวิวัฒนาการสร้างพระเครื่อง ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ป้องกันภัยอันตรายได้ ดังนั้นการสร้างพระเพื่อนำไปบูชาป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ เมื่อพระเครื่องที่ศักดิ์สิทธิ์ มีคนต้องการมากขึ้น ก็จะมีการสร้างเพื่อเป็นการหาทุนทูลบำรุงศาสนสถาน และถวายเป็นวัดในวัด และให้ประชาชนรับแจกเมื่อบริจาคเงินให้วัด วัดจึงเป็นแหล่งผลิตพระเครื่องเพื่อแจกเท่านั้น

แต่ในปัจจุบันมีคำถามว่าทำไมพระเครื่องกลายเป็นวัตถุมงคลที่ทุกคน ทุกชนชั้นให้ความพอใจใฝ่หามาครอบครอง พระเครื่องกลายเป็นสัญลักษณ์ที่ทุกคนใช้เป็นที่พึ่งพิง และยึดเหนี่ยวทางจิตใจ.... การหันกลับมานับถือบูชาพระเครื่องของสังคมไทยในขณะนี้ นับเป็นภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทย ที่ได้สร้างความรู้สึกละطمอก และไม่มั่นใจในการดำเนินวิถีชีวิตของแต่ละคน²

ปรากฏการณ์ความนิยมพระเครื่องมากขึ้นนี้เอง ทำให้อุดมคติในการสร้างพระเครื่องเปลี่ยนแปลงไป พระเครื่องกลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ซื้อขายกันโดยดีราคาต่างวาด ตั้งแต่ลงมือสร้าง มีการโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ และมีการสั่งจองเหมือนสินค้าขายดีโดยทั่วไป จึงมีคำที่

¹ ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา. อ้างแล้ว. หน้า 24.

² วิชญพงษ์ หิณฐิระนันท์. “พระเครื่องกับความเชื่อของสังคมไทย.” อ้างแล้ว. หน้า 44-46.

เกิดใหม่เพื่อใช้ในการนี้โดยเฉพาะ เรียกว่า “พุทธพาณิชย์”¹ สินค้าใหม่นี้มีตลาดรองรับที่เรียกว่า “ตลาดพระ” และเกิดบุคคลในอาชีพใหม่ คือ เซียน ซึ่งกล่าวกันว่ามีความรู้ความชำนาญในการดูพระแท้ พระปลอม และเป็นตัวแทนในการติดต่อซื้อขายพระเครื่อง อันนับเป็นจักรกลตัวสำคัญในตลาดพระเครื่องทุกวันนี้² และในปัจจุบันพระเครื่องได้กลายเป็นสมบัติอันล้ำค่า เป็นที่ต้องการแสวงหามาไว้ในครอบครอง และกลายเป็นวัตถุมงคลที่มีราคาสูงยิ่ง จนหาค่ามิได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความนิยมเล่นหาพระเครื่องเพื่อวัตถุประสงค์อะไร บางกลุ่มนิยมพระเครื่องเพราะเลื่อมใสและเชื่อมั่นในอิทธิปาฏิหาริย์ที่มีอยู่ในองค์พระ บางกลุ่มนิยมพระเครื่องเพื่อพุทธานุสติ หรือเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้มีสติเตือนตนอยู่เสมอ บางกลุ่มสนใจในแง่ประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาศิลปะช่างในสกุลต่าง ๆ บางกลุ่มเห็นพระเครื่องเป็นวัสดุที่สามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเองได้ (พุทธพาณิชย์)³ และในที่สุดพระเครื่องจึงกลายเป็นค่านิยมหนึ่งในสังคมไทย

เมื่อพระเครื่องเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมและราคาดี จึงเกิดปัญหาการปลอมแปลงขึ้นในวงการพระเครื่อง มีพระเครื่องแท้ พระเครื่องปลอม ซึ่งเลียนแบบเหมือนของแท้ ทั้งเนื้อและคำหนิต่าง ๆ จนต้องผ่านการรับรองของ “เซียน” หรือ ไม่ก็มีการจัด “ประกวดพระ” เพื่อให้กรรมการตรวจสอบ และรับประกันว่าเป็นของแท้โดยออกประกาศนียบัตรรับรองให้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปั่นราคาอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การเล่นพระเครื่องนับเป็นการศึกษาอย่างหนึ่ง เพราะปัญหาเกี่ยวกับพระเครื่องมีมากมาย การเรียนรู้อย่างถ่องแท้จึงถือว่าเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งได้ บางท่านกล่าวว่า เป็นศาสตร์ที่เรียนรู้ไม่รู้จักจบ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องติดตามอยู่ตลอดเวลา คนที่เล่นพระเครื่องในปัจจุบันนอกจากจะต้องดูให้เป็นแล้วยังจะต้องมีไหวพริบทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้ที่อยู่ในวงการด้วย⁴

อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของพระเครื่องและพระบูชาที่ใหญ่ที่สุด เป็นแหล่งผลิตและคนไทยนิยมพระเครื่องมากที่สุดด้วย เกือบทุกคนห้อยพระ ทุกสถานที่มีพระประดิษฐานอยู่ นอกจากที่วัดแล้ว ในสถานที่ทำงาน ที่บ้าน ในรถยนต์ ในเรือ ร้านค้า ฯลฯ และแหล่งที่ถือว่าเป็นที่รวมของอาชีพซื้อขายพระ คือ ตลาดพระและศูนย์พระเครื่องต่าง ๆ

¹ ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา. อ้างแล้ว. หน้า 24.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 24.

³ ชนม์วุฒิ บัณฑิตยารักษ์, “แต่...ท่านพุทธศาสนิกชน” นิตยสารพระเครื่องเมืองสยาม. ฉบับที่ 10.

⁴ ศักดิ์ศรี เข้มมั่นคงา. อ้างแล้ว. หน้า 348.

จำนวนมาก ภาวะการณ์ดังกล่าวมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในเรื่องความนิยมพระเครื่องในสังคมไทย ผู้ที่นิยมสนับสนุนก็ยกย่องว่าเป็นการส่งเสริมและสืบต่อพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธศาสนาได้ล่วงมาถึงพุทธกาลแล้ว การสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ และพระพิมพ์ขนาดเล็กยังหาได้ลดหย่อนลงไม่... ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายที่มีความรู้หรือความเจริญทางวิทยาศาสตร์ (วัตถุนิยม) ต่างโจมตีว่าเป็นเรื่องมงาย ปราศจากเหตุผล แต่ก็หาได้เป็นอุปสรรคขัดขวาง ขยับขังศรัทธาเชื่อมั่นในการสร้างสรรค์งานมหากุศลเพื่อสร้างพระพิมพ์แต่อย่างใด¹

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า คงไม่มีชาวพุทธคนใดไม่รู้จักพระพุทธรูป ไม่รู้จักพระเครื่อง และถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นกำลังใจในชีวิตก็ว่าได้ การสวดมนต์ไหว้พระ โดยมิคอกไม้ รูป เทียน บูชาพระที่บ้าน และยังอาราธนาพระเครื่องติดตัวเมื่อเดินทางออกนอกบ้าน พระเครื่องเป็นทั้งขวัญและกำลังใจในการเดินทางในการทำงาน และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท และอาจจะกล่าวได้อีกว่า ชาวไทยนั้นเชื่อในอำนาจคุณพระ จนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณี และเป็นธรรมเนียมทุกครั้งเมื่อผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้บังคับบัญชา มักจะกล่าวให้พร เนื่องในโอกาสวาระมงคลใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการอวยพรวันเกิด หรือให้พรวันขึ้นปีใหม่ ท่านมักจะกล่าวให้พรโดยอ้างถึง “คุณพระ” และ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ดังนี้.-

“ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกจงดลบันดาลให้ท่านและครอบครัว ประสบความสุขสวัสดิ์ตลอดไป”

อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันชาวไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน ทั้งที่นิยมห้อยพระ และไม่นิยมห้อยพระ ต่างก็มีความเชื่อให้หลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” คนที่ทำดีเท่านั้นพระจึงจะคุ้มครอง การมีพระห้อยคออยู่นั้น เป็นสิ่งเตือนใจ ทำให้เรามีสิ่งยึดเหนี่ยว ให้ความอุ่นใจ เพราะฉะนั้นความนิยมพระเครื่องก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละคน ถ้าผู้นั้นคิดว่าห้อยพระเครื่องแล้วทำให้สบายใจคลายวิตกกังวล เป็นเรื่องที่ดี สิ่งที่ดีควรระลึกถึง คือ ไม่ควรปล่อยให้ความเชื่อมีอิทธิพลต่อชีวิตจนเกินไป จงระลึกถึงคุณความดีของท่านเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องเพื่อเป็นกำลังใจ หากเพียรพยายามให้ประสบความสำเร็จในชีวิต อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเป็นเรื่องของศรัทธา ซึ่งบังคับกันไม่ได้

¹ จิตร บัวบุศย์ ประวัติย่อพระพิมพ์ในประเทศไทย มรดกวัฒนธรรมไทย. หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกทวี ไชยเสรี ณ เมรุมาปณสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร. วันที่ 1 เมษายน 2514 หน้า 4.